

I forslaget bemærkninger til denne bestemmelse (se nævnte betænkning, side 102-03) er der klart gjort rede for den modstående opfattelse, der hidtil var blevet gjort gældende fra folketingets side. At man alligevel har fulgt landstingets opfattelse, begrundes med, at nutidens statsstyrelse gør det nødvendigt, at der overlades ministeren en betydelig handlefrihed til afholdelse af ikke bevilgede udgifter. Det siges nærmere herom:

„Den umaadelige Stigning i Statsbudgettet, der har kendetegnet den senere Tids Udvikling, og de mange Omraader, hvor Nutidens Statsstyrelse kræver eller dog rimeliggor Afholdelse af ikke bevilgede Udgifter paa forventet Efterbevilling eller Igangsætning af Arbejder, der medfører ubevilgede Udgifter, maa nødvendigvis medføre, at der overlades Ministeren en betydelig Handlefrihed paa dette Omraade, og gør det meget betænkeligt at gøre Ministeren ansvarlig i for vidt et Omfang.

Det nu fremsatte Forslag gaar ud paa, at Ministerens Ansvar — bortset fra Tilfælde, hvor det ligefrem har været hans Hensigt at unddrage den paagældende Skatteopkrævning eller Udgiftsafholdelse fra Kongens og Rigsdagens Beslutning — altid skal være betinget af, om Ministeren kunde forudse Rigsdagens Billigelse af den stedfundne Skatteopkrævning eller Udgiftsafholdelse. Kun i de Tilfælde, hvor han har vidst eller burdet vide, at han ikke kunde opnaa denne Billigelse, paalægges der ham Ansvar. Hvor Ministeren har opnaaet Finansudvalgets Tilslutning til den paagældende Handling, vil der herefter næppe nogensinde kunne blive Spørgsmaal om Ansvar.

I andre Tilfælde vil Spørgsmaalet om Ansvar være afhængigt af vedkommende Domstols Skøn; ved Udøvelsen af dette Skøn vil der kunne tages Hensyn til, hvorvidt Udgiftens Afholdelse kan siges at have været forsvarlig og rimelig, saaledes at man maatte vente, at Rigsdagen vilde kunne godkende den, men derudover vil ogsaa Forhold af enhver anden Art, som maatte influere paa Udsigten til Udgiftens Afholdelse, kunne tages i Betragtning.

Men selv i Tilfælde, hvor en Minister ikke med Rette kunde regne med, at Afholdelsen af en Udgift vilde blive godkendt af Rigs-

dagen, kan det forekomme urimeligt at paalægge ham Strafansvar, f. Eks. naar han uden Hjemmel har afholdt et nødvendigt Udgiftsbeløb, som senere blot med det Formaal at ramme Ministeren politisk nægtes Godkendelse af Rigsdagen. Man finder derfor som yderligere Ansvarsbetingelse at burde stille, at Udgiften ikke maa antages at have været nødvendig af Hensyn til Statsstyrelsens forsvarlige Førelse.“

Det bemærkes, at tilslutning fra finansudvalget anses praktisk taget at dække ministeren mod ansvar, men at sådan tilslutning ikke er nogen nødvendig betingelse for ansvarsfrihed. Selv i tilfælde, hvor finansudvalgets tilslutning har været søgt, men er blevet nægtet, skal ministeren dog være ansvarsfri, såfremt udgiften har været nødvendig af hensyn til statsstyrelsens forsvarlige førelse.

Det bemærkes videre, at lovens regler på dette punkt giver ministeren en større handlefrihed end antaget i den ovenfor under punkt 8 omtalte og citerede rigsretsdøm af 4. oktober 1877. I denne dom begrundedes ansvarsfriheden principielt med, at ministeren havde haft føje til at forudsætte, at efterbevilling i sin tid ikke ville blive ham nægtet, og udgiftens rimelighed og nødvendighed blev blot anført som grundlag for denne forudsætning. Efter dommens begrundelse ville ansvarsfrihed, uanset udgiftens nødvendighed, ikke have foreligget, dersom rigsdagen positivt havde tilkendegivet, at udgiften ikke ville blive efterbevillet. Efter loven af 1939 er ansvarsfriheden derimod alene betinget af, og altså direkte knyttet til, udgiftens nødvendighed, uanset at ministeren må regne med, at udgiften ikke vil blive godkendt.

11. I det foregående har jeg under punkterne 3-10 redegjort for spørgsmålets historiske udvikling fra 1849 og op til og med ministeransvarlighedsloven af 1939. Jeg vender mig nu til spørgsmålet om retsstillingen i dag.

Udgangspunktet for besvarelsen af dette spørgsmål er reglen i grundlovens § 46, stk. 2, om, at ingen udgift må afholdes uden forudgående hjemmel, i forbindelse med den almindeligt anerkendte grundsætning for retsdannelsen, at grundloven ikke kan ændres ved almindelig lovgivning, men